

KENDİLİK ALGISI VE BENLİK SAYGISININ PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ

THE PREDICTIVE ROLE OF SELF-ESTEEM AND SELF-PERCEPTION ON PROBLEMATIC INTERNET USE

Çiğdem BERBER ÇELİK, Hatice ODACI

Karadeniz Teknik Üniversitesi, TRABZON, TÜRKİYE

ccelik@ktu.edu.tr, hatodaci@hotmail.com

ÖZET: Bu çalışmada problemli internet kullanımı ile benlik saygısı ve kendilik algısı arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 556 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak için "Problemli İnternet Kullanım Ölçeği", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği" kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, bağımsız t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları, problemli internet kullanımı ile kendilik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu fakat problemli internet kullanımı ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca kendilik algısı, benlik saygısı ve cinsiyetin problemli internet kullanımının birer yordayıcısı olduğu da saptanmıştır. Bağımsız-t testi sonucunda; erkek öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyleri kız öğrencilerden anlamlı ölçüde yüksek bulunurken tek yönlü varyans analizi sonuçları ise problemli internet kullanımının bilgisayar kullanım amacına göre farklılaştığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Problemli internet kullanımı, Benlik saygısı, Kendilik algısı

ABSTRACT: In this study, the relationship between problematic internet use and self-esteem, self-perception were studied to investigate. The research group of the study composed of 556 students attending at the different department of Fatih Education Faculty at the Karadeniz Technical University. Data collection instruments were The Problematic Internet Use Scale, Rosenberg Self-Esteem Scale and Social Comparison Scale. Pearson Product-Moment Correlation Techniques, Multiple Regression, independent t-test and one-way analysis of variance were used to analyze the data. The results of analysis showed that problematic internet use have a significant relationship in negative with self-perception but problematic internet use don't have a significant relationship with self-esteem. In addition, self-perception, self-esteem and gender were the significant predictor of problematic internet use. While male students' level of problematic internet use was significantly higher than female students with t-test, the results of the one-way analysis of variance showed that problematic Internet use differed according to the intended use of the computer.

Key Words: Problematic internet use, Self-esteem, Self-perception

1.GİRİŞ

Son yıllarda internet kullanımı üniversitelerde, toplumumuzda ve dünyada önemli ölçüde artış göstermiştir (Chou, Condon ve Belland, 2005). Bireylerin bir kısmı sadece ihtiyaçları doğrultusunda internet kullanımını sınırlarken bir kısım kullanıcının bu sınırlamayı yapamadığı, bu aşırı kullanım nedeniyle akademik yaşantısında, iş, ve sosyal çevresinde bazı sorunlarla karşılaşmaları görülmektedir (Gönül, 2002). İnternet kullanımının kontrol altına alınamaması beraberinde problemli internet kullanımı kavramını ortaya çıkarmaktadır. Problemli internet kullanımı; genel olarak internetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kaldığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanmaktadır (Arisoy, 2009).

İnternetin sunduğu kolaylıklar yanında çok sık kullanımından kaynaklanan birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Başlıca yararlarından biri erken sosyal etkileşimlerde iletişim kuran kişilere güvenli bir ortam oluşturarak sosyal kaygılardan uzak, rahat bir iletişim fırsatı sağlamaktır (Bremer ve Rauch, 1998). Fakat iletişim ihtiyacının sürekli olarak internet aracılığıyla doyurulmaya çalışılması da toplumsal iletişimin azalmasına ve sosyal sapmalara neden olabilmektedir (Rehm, 2003).

Problemli internet kullanımı farklı kültürlerde de ortaya çıkmasına rağmen (Cao ve Su, 2007) en fazla risk altında bulunan grubun ergenler ve üniversite öğrencileri olduğu belirtilmiştir (Chou, Condrion ve Belland, 2005; Kandell, 1998; Mossbarger, 2008; Scherer, 1997). Üniversite öğrencilerinin interneti bağımlılık haline getirmesinin birçok nedeni vardır. Başlayan öğrencilik hayatı ile birlikte üniversite öğrencileri birçok zorluklarla (bağımsızlık kazanma, bir kariyer yolunda ilerleme, akran ile uyum sağlama gibi) karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu faktörlere uyum sağlamakta yada baş etmekte güçlük yaşayan öğrencilerde depresyon, stres gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmekte ve bu sorunlardan kaçışı da internette arayabilmektedirler (Kandell, 1998). Üniversite öğrencilerin yaşamlarında diğer önemli bir durum ise romantik ilişkilerdir. Utangaç ve öz güveni düşük öğrenciler gerçek hayatta romantik ilişkilere girmekten kaçınabilmekte ve ilişki kurmak için internette sohbet odaları ve elektronik posta yolunu tercih edebilmektedirler. Böylece karşı cinse sadece iyi yönlerini göstererek kendilerini daha rahat hissedebilmektedirler (Joinson, 2001). Bağımlılığı artırıcı önemli bir faktörde internete kolay erişimdir. Bazı üniversitelerde bulunan yirmi dört saat açık bilgisayar laboratuvarları öğrencilerin internete bedava ve kolay erişimini sağlamaktadır. İnternetin çekiciliğine kapılan öğrenciler zamanlarının büyük bir bölümünü internette geçirerek birçok ihtiyaçlarını ihmal edebilmektedirler (Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005).

Kişinin kendini nasıl gördüğü ve nasıl algıladığı da internet bağımlılığını artırıcı etkenler arasında yer alabilir. Olumlu kendilik algısına sahip bireyler karşılaştıkları koşullarla sağlıklı bir şekilde baş edebilirlerken olumsuz kendilik algısına sahip kişilerin kendiliklerine yönelik net bir bakışlarının olmadığı ve kendilik değerlerini yükseltmede zorluk yaşadıkları görülmektedir (Josephs, Bosson ve Jacobs, 2003). Bu bağlamda kendini olumsuz algılayan kişiler bir kaçış olarak interneti alışkanlık haline getirebilirler ve bu ortamda kendilik değerlerini yükseltmeyi düşünebilirler.

Aynı şekilde benlik saygısının düşük olması bireyin iç dünyasında boşluk duygusu yaratmakta, toplumsal yaşamda çeşitli uyum bozukluklarına neden olmakta ve giderek bireyin psikolojik sağlığı bozulmaktadır. Ayrıca, benlik saygısı düşük olan bireylerin, özgüven düzeyleri düşük olup duygularını açıklamakta da zorlanmaktadır (Gazda, 1982). Buradan hareketle benlik saygıları düşük bireyler kendilerini daha rahat hissedecekleri sanal ortamları tercih edebilmekte ve interneti bağımlılık haline getirebilmektedirler.

Yapılan çalışmalara bakıldığında problemli internet kullanımının depresyon (Young ve Rodgers, 1998), yalnızlık (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000), içe ve dışa dönüklük (Koch ve Paratarelli, 2004), düşük özgüven (Armstrong, Philip ve Sailing, 2000) gibi değişkenlerle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yurt içi ve yurt dışında konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bunların daha çok problemli internet kullanımı ile bazı değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmeye yönelik olduğu görülmektedir. Ancak özellikle ülkemizde, problemli internet kullanımının nedenlerinin ortaya konmaya çalışıldığı araştırmaların sınırlı sayıda olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle bu araştırmada kendilik algısı ve benlik saygısının problemli internet kullanımını yordamadaki rollerini belirlemek amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde (İlköğretim, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Eğitim Bilimleri, Özel Eğitim ve Güzel Sanatlar Eğitimi) öğrenim gören 556 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 323 (%58.1)'ü kız ve 233 (%41.9)'ü erkektir. Ayrıca öğrencilerin yaşları 17 ile 24 arasında olup yaş ortalaması 20.25'tir (Ss: 1.55).

2.2.Veri Toplama Araçları

2.2.1.Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKO): Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerini ölçmek üzere Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007) tarafından geliştirilen ölçek, internet kullanımının normalden patolojiye uzanan genişlikte yoğunluğunun bir süreklilik gösterdiği sayılıştısından hareketle bireyin kendini ifade etmesine dayalı bir boyutsal ölçek olarak geliştirilmiştir. Ölçek, 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 33 ile 165 arasında değişebilecek olup, ölçekten alınabilecek puanların yüksekliği bireylerin internet kullanımlarının sağlıksızlığına, onların

yaşamlarını olumsuz bir biçimde etkilediğine ve internet bağımlılığı gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğine işaret etmektedir. Ölçeğin faktör analizi sonuçları, ölçeğin “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” gibi üç alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu üç faktör birlikte toplam varyansın %48.96’ sını açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise (α) .94 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamındaki çalışma grubundan toplanılan verilere ilişkin ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise (α) .93, ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayısı ise sırasıyla .93, .84 ve .73 olarak bulunmuştur.

2.2.2.Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ): Ölçek, kişinin başkaları ile kıyaslandığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algılarını belirlemeye yönelik bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Gilbert, Allan ve Trent (1991) tarafından geliştirilen ölçek iki kutuplu 5 özellikten oluşmaktadır. Türkçe formu Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilmiş ve başarılı-başarısız özelliği eklenerek 6 maddelik bir form elde edilmiştir. Geliştirilen bu ölçek bir çalışmada kullanılmış ve depresif belirtileri yüksek ve düşük olan grupları başarılı bir şekilde ayırt edebildiği görülmüştür. Daha sonra boyut sayısı artırılarak şu anda kullanılan 18 maddelik form elde edilmiştir. 6’lı Likert tarzında puanlanan bir ölçekdir. Yüksek puanlar olumlu benlik şemasına, düşük puanlar ise olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .89 olarak bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997).

2.2.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Çoktan seçmeli 12 alt kategoriden oluşan ölçekte 63 madde yer almaktadır. Bu çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt kategorisi kullanılmıştır. Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda geçerlik katsayısı .71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısının .75 olduğu rapor edilmektedir (Öner, 1996).

2.2.4. Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu’nda cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bölüm ve internet kullanım amacı gibi bazı demografik bilgiler yer almaktadır.

2.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Tüm ölçekler ilgili bölüm başkanlıklarından izin alınarak gönüllük esasına göre öğrencilere sınıf ortamında uygulanmıştır. Uygulamalardan önce araştırmanın amacı ve ölçme araçlarının ne şekilde cevaplanacağı konusunda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 16.00 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3
1.Problemlili İnternet Kullanımı	1.00		
2.Benlik Saygısı	.07	1.00	
3.Kendilik Algısı	-.15**	.09*	1.00
Ortalama	61.31	2.21	80.05
Standart sapma	24.41	.55	15.08

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 1’de görüldüğü gibi problemlili internet kullanımı ile kendilik algısı arasında negatif yönde anlamlı ($r = -.15$, $p < .01$) bir ilişki bulunurken problemlili internet kullanımı ile benlik saygısı arasında ise anlamlı ($r = .07$, $p > .01$) bir ilişki bulunmamaktadır. Yani problemlili internet kullanımı arttıkça kendilik algısı olumsuz yönde gelişmektedir.

Tablo 2. Problemlı İnternet Kullanımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
Sabit	57.24	-	8.01	,000	.27	.08	.07	15.18
Cinsiyet	10.58	.21	5.22	,000				
Kendilik Algısı	-.26	.10	2.45	,015				
Benlik Saygısı	4.48	-.16	-3.91	,000				

Tablo 2’de görüldüğü gibi cinsiyet, kendilik algısı ve benlik saygısı problemlı internet kullanımı toplam varyansının %8’ini açıklamaktadır ($F_{(4,551)}=15.18$, $p<.05$). Cinsiyetin ($\beta=.21$, $p<.05$), kendilik algısının ($\beta=-.10$, $p<.05$) ve benlik saygısının ($\beta=-.16$, $p<.05$) modele özgün katkısı anlamlıdır.

Tablo 3. Problemlı İnternet Kullanımının Cinsiyete Göre Farklılıkları

	n	x	Ss	t	p
Cinsiyet					
Kız	323	57.00	22.46	-5.01	.01
Erkek	233	67.30	25.75		

* $p < .05$

Problemlı internet kullanımı ile cinsiyet arasında yapılan bağımsız t-testi sonucunda gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve erkeklerin problemlı internet kullanımı puanlarının kızların problemlı internet kullanımı puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir ($t = -5.01$, $p < .05$).

Tablo 4. Problemlı İnternet Kullanımının İnterneti Kullanım Amacına Göre Farklılıkları

	Kaynak	KT	Sd	KO	F	P
Problemlı İnternet kullanımı	Gruplar arası	21671.72	3	7223.91	12.90	.01
	Grup içi	309009.82	552	559.80		
	Toplam	330681.55	555			
KT Kareler Toplamı	Sd Serbestlik Derecesi	KO Kareler Ortalaması				

Tek yönlü varyans analizi sonucunda; üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının interneti kullanım amaçlarına göre farklılaştığı ($F_{(3,552)}=12.90$) görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucuna göre, interneti eğlence ve iletişim amaçlı kullanan öğrencilerin problemlı internet kullanım puanlarının interneti eğitim amaçlı kullanan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

4.TARTIŞMA VE YORUM

Araştırma sonucunda problemlı internet kullanımı ile kendilik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken benlik saygısı ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yani üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri arttıkça kendilik algıları olumsuzlaşmaktadır. Koch ve Pratarelli (2004) yaptıkları bir çalışmada içe dönük ve kendini olumsuz algılayan kişilerin isimli sosyal aktiviteler açısından interneti çok daha fazla kullandıklarını tespit etmişlerdir. Kişisel ve fiziksel özelliklerinden memnun olmayan, kendine güveni ve öz saygısı düşük bireylerin gerçek hayatta karşılayamadıkları sosyal ihtiyaçlarını sanal ortamlarda karşılayarak kendilerini bu şekilde rahatlatmayı seçtikleri düşünülebilir.

Araştırmada kendilik algısı, benlik saygısı ve cinsiyetin problemlı internet kullanımının birer yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005; Stieger ve Burger, 2010; Yang ve Tung, 2007). Armstrong, Phillips ve Saling (2000)’in yaptıkları bir çalışmada öz saygısı düşük olan ve gerçek yaşam sorunlarından kaçanların internette daha fazla zaman geçirdiklerini ve öz-saygının internet bağımlılığında belirleyici bir risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir. Duygularını açıklamakta zorlanan, kendini olumsuz algılayan, benlik saygısı düşük bireylerin, internet ortamında sohbet odalarında vb. kendilerini daha rahat ifade

edebilecekleri veya olmak istedikleri ama olamadıkları kişiler olarak gösterebilecekleri fırsatlar bulabilecekleri düşünüldüğünde bu kişilerin interneti bağımlılık haline getirmeleri muhtemeldir.

Diğer bir bulgu da problemli internet kullanımının cinsiyete göre farklılaştığı, erkeklerin kızlara göre interneti daha problemli kullandıkları görülmüştür. Literatürde bu bulguyu destekleyen (Anderson, 1998; Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005; Scherer, 1997) ve desteklemeyen (Brenner, 1997; Young, 1998) çalışmalar mevcuttur. Erkeklerin kızlara göre internete ve bilgisayara ulaşımının daha kolay olması, internet kafelere daha rahat gidebilmeleri, bilgisayar oyunlarına daha fazla zaman ayırmaları gibi nedenlerden ötürü erkeklerde problemli internet kullanımının daha fazla görülebileceği düşünülmektedir.

Son olarak problemli internet kullanımının internet kullanım amacına göre farklılaştığı, interneti eğlence ve iletişim amaçlı kullanan öğrencilerin eğitim amaçlı kullananlara göre interneti daha bağımlı bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir. Young (1996)'ın yaptığı bir çalışmada internet bağımlılarının %35'inin chat ve forumlar gibi iletişim amaçlı, %28'inin ise oyun siteleri gibi eğlence amaçlı interneti kullandıkları; bağımlı olmayanların ise interneti daha çok araştırma yapma ve mail gönderme amaçlı kullandıkları saptanmıştır. Yine benzer bir çalışmada sorunlu internet kullanımı olan öğrencilerin interneti bilgi edinme ya da araştırma amacından çok eğlence ve interaktif iletişim için kullandıkları, internette daha çok chat yaptıkları, oyun oynadıkları, müzik dinledikleri bulunmuştur (Özcan ve Buzlu, 2007). Bazı üniversitelerin bulundukları ortam öğrencilerin eğlence ve sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşılamayabilir. Eğlence ve iletişim ihtiyacını karşılamak isteyen öğrencilerin ucuz ve kolay bir yol olarak internete yönelebirlirler. İhtiyaçlarını karşıladıkça haz duyan öğrencilerin interneti bağımlılık haline getirebilecekleri düşünülebilir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmada benlik saygısının ve kendilik algısının problemli internet kullanımı davranışının oluşumunda önemli birer yordayıcı oldukları, erkeklerde problemli internet kullanımının daha yoğun olduğu, interneti eğlence ve iletişim için kullananlarda internet bağımlılığının daha fazla görüldüğü gibi sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak birtakım önerilerde bulunulabilir:

- İnternet kullanıcılarının yaş ortalaması her geçen gün düşmektedir. Bu da problemli internet kullanımının erken yaşlarda görülebileceğini akillara getirmektedir. Bu nedenle problemli internet kullanımında risk gruplarının belirlenip önlenmesi için farklı yaş gruplarındaki öğrencilerle benzer çalışmalar yapılabilir.
- İnternettein sağlıklı ve yararlı kullanılabilmesine, gençleri gerçek sosyal ilişkilere yöneltmeye, benlik saygılarını ve öz güvenlerini yükseltmeye yönelik alternatif etkinlikleri içeren eğitim programları düzenlenerek gençler bilinçlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, K.J. (1998). Internet use among college students: An exploratory study. www.rpi.edu/anderkj.research.html.
- Arisoy,Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı. L. Tamam (Ed.), *Dürtü Kontrol Bozuklukları* içinde. (s. 343-402). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Armstrong, L., Phillips, J.G. & Saling, L.L. (2000). Potential determinants of heavier internet usage. *Internetalional Journal of Human-Computer Studies*, 53, 537-550.
- Bremer, J. & Rauch, P.K. (1998). Children and computers: Risks and benefits. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 37, 559-560.
- Brenner, V. (1997). Psychology of computer use. Parameters of internet use, abuse and addiction: The first 90 days of the internet usage survey. *Psychological Reports*, 80, 679-882.
- Cao, F. & Su, L. (2007). Internet addiction among chinese adolescents: Prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*,33(3), 275-281.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A.A. & Gürcan, A. (2007). The validity and reliability of the problematic internet usage scale. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7(1), 387-416.
- Chou, C., Condrón, L. & Belland, J.C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*,17 (4), 363-388.

- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı*. Yayımlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gazda, G. M. (1982). *Approaches to group psychotherapy and group counseling* (4. bs.). Illinois: C. C. Thomas Publisher.
- Gilbert, P.S, Allan, S. & Trent, D. (1991). A social comparison scale: Psychometric properties and relationship to psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 19(3), 293-299.
- Gönül, A.S. (2002). Patolojik internet kullanımı. *Yeni Symposium*, 40 (3), 105-110.
- Joinson, A. (2001). Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity. *European Journal of Social Psychology*, 31, 177-192.
- Josephs, R.A., Bosson, J.K. & Jacobs, C.G. (2003). Self-esteem maintenance processes: Why low self-esteem may be resistant to change. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 920-933.
- Kandell, J.J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 11-17.
- Koch, W.H. & Pratarelli, M.E. (2004). Effects of intro/extraversion and sex on social internet use. *North American Journal of Psychology*, 6 (3), 371-382.
- Morahan-Martina, J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Mossbarger, B. (2008). Is internet addiction addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks. *Computers in Human Behavior*, 24, 468-474.
- Niemz, K., Griffiths, M. & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the general questionnaire and disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*, 8(6), 562-570.
- Öner, N. (1996). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler. Bir başvuru kaynağı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özcan, N.K. & Buzlu, S. (2007). Internet use and its relation with the psychosocial situation for a sample of university students. *CyberPsychology & Behavior*, 10, 767-772.
- Rehm, L. M. (2003). The Internet and critical issues for families. *Journal of Family Consumer Sciences Education*. 21 (2), 33-43.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Scherer, K. (1997). College life on-line: Healthy and unhealthy internet use. *Journal of College Student Development*, 38, 655-665.
- Şahin, N.H. & Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy. *World Congress of Cognitive Therapy*. Haziran 17-21, Toronto, Canada.
- Savaşır, I. ve Şahin, N.H. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Stieger, S. ve Burger, C. (2010). Implicit and explicit self-esteem in the context of internet addiction. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 13 (6), 681-688.
- Yang, S.C. & Tung, C.J. (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96.
- Young, K.S. (1996). Internet addiction: The emergency of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1 (3), 237-244.
- Young, K. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K. & Rodgers, C. (1998). The Relationship between depression and internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 25-28.